

вічними смутами і тоталітаризмом, Росія «має свій імідж, тому що у неї були прекрасні вчені й мислителі, письменники й композитори <...> Над Скандинавським півостровом, як північне сяйво, стоїть заворожуюча аура музики Гріга, Сібеліуса, дивовижних казок Андерсена. На іншому континенті маленька Колумбія підсвічена магічною аурую Маркеса. <...> Англія – це Шекспір, Байрон, Шеллі <...> Франція – це Вольтер, Бальзак, Руссо, Аполлінер <...> Італія – це нація Данте і Петрарки, Рафаеля і Мікеланджело» [2, с.10–12]. І прикладів таких – безліч, що підтверджує відомий вислів про мистецтво як дзеркало культури, у якому, як світ у краплині води, відображується її сутність.

Зрозуміло, що мистецтво не є абстрактним поняттям, воно завжди постає у конкретній історичній (національній, етнічній тощо) формі, яка відповідає конкретному типу культури. Але кожного разу мистецтво виступає в ролі його образної моделі, його «портрету». Саме це дозволяє говорити про функцію «самосвідомості» й «коду» культури, яку мистецтво виконує незалежно від усіх своїх інших функцій по відношенню до культури і яка дозволяє проникнути у глибинну суть тієї культури, яку представляє дане мистецтво, пізнати її своєрідність, її відмінність від інших культур, її неповторне обличчя.

Висновки. Відтак, сутність мистецтва як феномену культури полягає, насамперед, у його здатності цілісно відображувати весь спектр буття людини, синтезуючи різні види людської діяльності. Тим самим, виявляючи ізоморфність культурі, мистецтво постає цілісною поліфункціональною системою, що забезпечує єдність культури як індивідуально неповторного соціального організму.

Список використаних джерел

1. Казан М. С. Общее представление о культуре / М. С. Казан // Солонин Ю., Соколов Е. Введение в культурологию: [курс лекцій]: под ред. Ю. Н. Солонина, Е. Г. Соколова. - СПб., 2003. - С. 6–14.
2. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала: [лекція, прочитана в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» 1 вересня 1999 р.] / Ліна Костенко. – К.: Видавничий дім „КМ Академія“, 1999. – 32 с.
3. Флоренский П. А. Смысл идеализма: [монографія] / Павел Александрович Флоренский. – М., 1915. – 96 с.

Щербаков О.Ю.

**Криворізький державний
педагогічний університет**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ ПО ПЛАСТИЧНІЙ АНАТОМІЇ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В КОНТЕКСТІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті Щербакова О.Ю. "Критерії оцінювання знань та вмінь по пласт анатомії студентів мистецьких спеціальностей в контексті кредитно-модульної системи навчання" розглядається питання щодо вдосконалення навчального процесу на заняттях по пластанатомії згідно новітніх

зміни у сучасній системі освіти України, а також проводиться спроба створити прозору і якісну характеристику критеріїв оцінювання знань та вмінь студентів зі спеціальності.

Ключові слова: пластична анатомія, оцінювання, критерії успішності.

Анотація. В статті Шербакова О.Ю. "Критерії оцінювання знань і умінь по пластанатомії студентів художественних спеціальностей в контексті кредитно-модульної системи навчання" розглядається питання про удосконалення навчального процесу на заняттях по пластанатомії відповідно до новаторських змін у сучасній системі освіти України, а також проводиться спроба створити прозору і якісну характеристику критеріїв оцінювання знань і умінь студентів по спеціальності.

Ключевые слова: пластическая анатомия, оценивание, критерии успеваемости.

Annotation. In the article Scherbakova O.Y. "Criteria of evaluation of knowledges and abilities for the plastanatomii students of artistic specialities in the context of the credit-module departmental teaching" a question is examined about the improvement of educational process on employments on plastanatomii accordingly innovative changes in the modern system of formation of Ukraine, and also an attempt to create clear and high-quality description of criteria of evaluation of knowledges and abilities of students on specialdiscipline is conducted.

Keywords: plastic anatomy, evaluation, criteria of progress.

Постановка проблеми. Курс "Пластична анатомія" є важливою складовою фахової підготовки на художньо-графічному факультеті. Головною метою предмету є правильне практичне використання анатомії у творчому малюнку. Студенти повинні вивчити пластичний зв'язок фігури на основі кістяку людини та загальних м'язових масивів, розташування у просторі частин тіла та методик побудови фігури за законом анатомічного зв'язку. Мета такого курсу підготувати висококваліфікованих вчителів образотворчого мистецтва для національної школи, обізнаних з пластичною анатомією і спроможних виховувати у школярів естетичне почуття та художній смак.

Отримані результати. Одним з найважливіших завдань курсу є вивчення будови тіла людини: кістяка, м'язів, суглобів, деталей обличчя, руху та пропорцій, а також методики зображення людини на анатомічних основах, а саме, побудові постаті на основі кістяку та загальних м'язових масивів, опрацюванні деталей на основі окремих анатомічних утворень. Без знань пластичної анатомії неможливо зобразити людину ні з природи, ні, тим паче, за уявою [7, с.15].

Для більш глибокого і ясного розуміння основ пластичної анатомії людини курс було вирішено нами дифініціювати на три основних розділи або модулі, а саме: "Кістяк людини", "М'язову систему" і "Зображення постаті людини".

Перший змістовий модуль передбачає засвоєння і формування наступних знань, вмінь та навичок: методи анатомічного дослідження, морфологічні частини кістяку та опорні точки, пропорції та вікові ознаки постаті, анатомію кістяку торсу (хребет та його розділи: грудна клітка, плечовий пояс, таз), анатомію черепа людини (мозкова та лицьова частини, пропорції, опорні точки, вікові та статеві ознаки, кутові та лінійні показники), верхні кінцівки (відділи: плечовий, передпліччя, кисті; суглоби, рух: про-

напія та супинація), кістки ноги (відділи: стегна, гомілки, стопи; суглоби, рух), вмiти проводити структурований аналіз натури за допомогою начерків та замальовок на основi здобутих знань [6, с.24].

По завершенню другого змістового модуля студенти повинні перейти на вищий щабель знань і вмiти аналізувати вже складніші питання: м'язи голови людини (основні групи: жувальні та мiмічні), м'язи шиї, деталі голови та їх анатомічний аналіз, м'язи торсу та його пластика, м'язи верхніх кінцівок, м'язи нижніх кінцівок, загальні форми морфологічних розділів тіла людини, вмiти проводити аналіз натури за допомогою начерків та замальовок.

І третій змістовий модуль є своєрідним завершенням вивчення пластичної анатомії і передбачає комплексне застосування отриманих продовж усього курсу знань і вмiнь задля досягнення основної мети – вмiння зображати людську постать у різноманітних ракурсах і в русі засобами художньої образотворчої мови. В підсумку студенти повинні вільно орієнтуватися у наступних питаннях: фігура людини в історично-еволюційному розвитку мистецтва, художні стилі та їх характерні особливості, конструктивні точки тіла, основи руху людини, пропорції тіла, методика зображення постаті, вмiти робити основні види накидків та замальовок (конструктивні, пластичні, просторові, тонові) [2, с.73].

У ході вивчення курсу студенти проходять певний етап лекційного матеріалу з викладачем, який обов'язково повинен супроводжуватись як готовим наочним матеріалом у вигляді посiбників, анатомічних атласів і підручників з анатомії, спеціалізованої літератури для художників, пов'язаної з вивченням саме пластичної анатомії, так і власноруч створеними викладачем пояснювальними експонатами, моделями з гіпсу чи то картону, схеми виконані безпосередньо під час лекції (бажано різнокольоровою крейдою) на дошці. Разом з лекціями студенти мають змогу на лабораторних і самостійних заняттях застосувати отримані анатомічні знання під час виконання практичних завдань: замальовок, схем побудови, начерків, що значно підвищує уявне і просторове мислення, розвиває зорову пам'ять, що для вмiння зображати постать людини є чи не найголовнішим [4, с.29].

Тому звичайно, по завершенні кожного змістового модуля перед викладачем постає зрозуміле питання – яким чином визначити рейтинг студентів і як справедливо оцінити сумарні характеристики знань, вмiнь та навичок, на які критерії посилається. Зрозумівши таку потребу, ми вирішили звернутися до цієї проблеми і в поданій статті навести приклад того, як на нашу думку має проходити процес оцінювання знань та вмiнь по пластичній анатомії студентів мистецьких спеціальностей педагогічних університетів, що і являє собою головну мету статті. Оскільки в одній статті неможливо навести повну характеристику всіх критеріїв згідно запланованих програмою завдань курсу, ми вирішили подати три приклади відповідно до трьох змістових модулів.

Критерії до лабораторної роботи “Замальовки загальних форм черепа людини у різних ракурсах” можуть ґрунтуватися на засвоєнні достатньо широкої системи знань, а саме - морфологічні розділи черепа: мозковий та лицьовий відділи, їх загальна форма; кістки мозкового відділу: лобна, потилична, клиновидна (парна), парні скроневі та темені, їх пластика; кістки лицьового відділу: верхня щелепа (парна), вилична (парна), носова (парна), нижня щелепа, її кріплення та рух; пластика кісток лицьового відділу; пропорційна система черепа Готтфріда Баммеса, розташування у неї деталей та опорних точок (підборідне підвищення, носова ость, лобне підвищення у районі надбрівної дуги, найвища точка мозкового відділу та інші); лінійні та кутові показники розділів та в цілому (повна висота черепа, найбільший поперековий розмір мозкової частини, висота мозкового відділу, висота лицьового відділу і т.д., кут уклону лицьової частини, кут уклону лоба, сагітальний та фронтальний кут уклону очниці і т.д.); статеві та вікові ознаки.

Володіння описаними вище знаннями дає змогу краще зрозуміти характерні особливості будови черепа людини, уявити його загальну просторову форму з окремими деталями і важливими конструктивними елементами, а, значить і вірно відобразити модель черепа образотворчими засобами під час виконання лабораторної роботи. Замальовки черепа в різних ракурсах є складним завданням, що потребує особливої зосередженості, уважності, високого рівня розвитку просторового мислення і художнього бачення [6, с.38]. Оцінки “Відмінно” заслуговує студент, робота якого відповідає таким нормам – виконана охайно, по завершенні замальовок збережено практично всі допоміжні лінії побудови (що можливо за умови їх вірного визначення і технічно правильного використання), конструктивні точки побудови чітко позначені і мають вірне положення і пропорції, малюнок виконано у контексті світло-просторового середовища і перспективи, малюнок чіткий, сміливий, виразний, носить конструктивний характер і відображає знання всіх анатомічних особливостей моделі, а не опирається лише на видимі контури. Оцінка “Добре” виставляється в тому разі, якщо малюнок виконаний дещо невпевнено, деякі лінії невиразні, конструктивні точки досліджено частково, допоміжні лінії побудови ледве прочитуються, але пропорції взято вірно і модель показано в тривимірному просторі з урахуванням анатомічних особливостей будови. Оцінка “Задовільно” відповідає роботі, яка являє собою лише перенесення студентом на папір видимого образу, який відображає особисті емоційні враження від натури в ході чого порушено перспективу, розташування головних конструктивних точок і ліній побудови, а, значить виконане завдання лише на третину відповідає визначеними до нього нормами. Оцінка “Незадовільно” виставляється у разі відсутності готової лабораторної роботи або виконаної наполовину.

Лабораторна робота з другого змістового модуля “Замальовки загальної форми голови та деталей (губи, ніс, око, вухо). Пластика шиї” представляє собою завдання на рівень вище від попереднього, оскільки потре-

бує високого рівня знань особливостей будови не тільки кожної окремої деталі голови людини, але й їхньої будови в комплексі і положенні в просторі, знань кісткової основи і м'язових груп та їхнього сполучення між собою, а також їх функцій і призначень у будові організму [7, с.45].

У підсумку студенти повинні знати: основні групи м'язів обличчя – жувальні та мімічні (розміщення, пластика, кріплення, функція): жувальний м'яз; скроневий м'яз; лобний м'яз (м'яз «уваги», «здивування»); «м'яз пихатих»; м'яз, що морщить брови; круговий м'яз ока; виличний м'яз (м'яз «сміху»); квадратний м'яз верхньої губи (чотири голівки); кликовий («собачий») м'яз; щічний м'яз (м'яз дударів); круговий м'яз рота; трикутний м'яз рота; м'яз підборіддя; квадратний м'яз нижньої губи; м'язи шийного відділу; грудинно-ключично-сосцевидний м'яз; двочеревний м'яз нижньої щелепи; грудинно-під'язичний м'яз; лопатково-під'язичний м'яз; пластику деталей голови (око, ніс, вухо).

Оцінки “Відмінно” заслуговують роботи, по-перше, виконані в повному обсязі, а по-друге виконані на високому рівні, а саме: модель загальної форми голови побудовано за законами світло-просторового середовища і перспективи, вірно знайдено лінію горизонту і кут зору на модель зображення, допоміжні лінії побудови виразні і чіткі, посять дійсно дослідницький характер і відображають хід думок студента під час побудови моделі на папері, вірно віднайдено пропорції голови – лицьової частини відповідно до мозкової, окремих пластично-анатомічних розмірів лицьового відділу, чітко позначено і вірно побудовано основні конструктивні точки. Відчувається, що побудова моделі здійснюється на основі конкретних знань анатомії черепа людини і знань основних груп м'язів голови і деталей голови. До того ж вірно підмічено і відображено положення шії відповідно до черепа в конкретному ракурсі натури. Малюнок виконано охайно, виразно, в конструктивному характері і з рисами індивідуальної манери автора.

Оцінка “Добре” виставляється в тому разі, якщо практично всі завдання виконані невиразно, сухо, конструктивні елементи досліджуються невпевнено, що говорить про те, що на якомусь з рівнів знання є неповними, недосконалими. Але в роботі повинно бути збережено закони перспективної побудови, простору, основні пропорційні положення.

Відмітка “Задовільно” виставляється у разі, якщо студент не дотримується під час побудови моделі законів перспективи, не вміє вірно визначити положення конструктивних точок побудови і пропорцій, не доводить в своїй роботі, що володіє повним обсягом знань, знання є неглибокими, поверхневими, малюнок носить більше манерний, аніж конструктивний характер. Оцінка “Незадовільно” виставляється у разі відсутності готової лабораторної роботи або виконаної наполовину.

Самостійна робота “Накидки людини з натури в русі та різних вікових категорій, цільові замальовки” з третього змістового модуля є цілком зрозумі-

мілим завершенням вивчення розділу пластичної анатомії і передбачає орієнтацію студента в наступних категоріях – пластика тіла і руху, конструкція, деталі у просторі, світло-тональні особливості натури [4, с.73].

На оцінку “Відмінно” студент має представити альбом начерків і замальовок натури в статисти і в русі, до того ж роботи мають бути двох категорій – на пошук конструктивної будови і на відображення пластики і світло-тональних характеристик, в різних положеннях і ракурсах, обов’язково, в русі. Начерки і замальовки такого роду повинні відображати не тільки емоції художника від споглядання натури, не тільки майстерність технічну, але й являти собою закріплення певної системи знань з пластичної анатомії. Замальовки повинні бути виразними, в роботі бажано передати особливості натури – характер, вікові зміни, виразні деталі, конструктивні анатомічні положення підкреслено особливо чітко, постать чи група постатей подана у взаємодії з оточуючим середовищем, світло-тональні замальовки зрежисовано за уявою художника так, аби в центрі уваги полишалися найхарактерніші деталі, найважливіші пластичні лінії і напрями, тональний малюнок живий, виконаний на основі сполучення лінії і плями.

Оцінка “Добре” відповідає роботам виконаним за тих же норм, але деякі з них мають невеликі погрешності у пропорційних співвідношеннях або дещо недосконалі за художньою виразністю – невпевнені, в’ялі, проте виконані в повному обсязі і доводять присутність достатньо високого рівня знань з анатомії аби вірно зобразити постать людини під час більш довготривалих завдань.

“Задовільно” виставляється, якщо студент подав до перегляду недостатню кількість замальовок або замальовки якогось одного характеру – суто конструктивні чи тільки світло-тональні. До того ж якість натурних замальовок не відповідає достатньому рівню через недосконалість малюнку, художньої техніки, достовірності, якщо чітко видно, що замальовки було зроблено з фотографії. Зміст робіт не відповідає меті спецкурсу і носить суто споглядальний, а не аналітичний дослідницький характер. Оцінка “Незадовільно” виставляється у разі відсутності готової самостійної роботи (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл балів, що присвоюються студентам

За національною шкалою (залік)	За національною шкалою (екзамен)	За шкалою ECTS	Кількість балів
ЗАРАХОВАНО	ВІДМІННО	A	90-100
	ДОБРЕ	B	80-89
		C	70-79
	ЗАДОВІЛЬНО	D	60-69
E		50-59	
НЕЗАРАХОВАНО	НЕЗАДОВІЛЬНО	FX	25-49
		F	1-24

Висновки. Ми вважаємо, що наведений у даній статті приклад чіткого аналізу критеріїв до завдань як лабораторних, так і самостійних зі спецкурсу “Пластична анатомія” може суттєво полегшити викладачеві проблему коректного і прозорого оцінювання знань та вмінь студентів в умовах сучасних корисних змін в системі освіти, зокрема введення кредитно-модульної системи навчання.

Перспективи подальших досліджень і публікацій. Ми переконані, що на основі запровадженого нами методу описання критеріїв можливо створити розгорнуті за змістом методичні рекомендації щодо проведення занять і критеріїв оцінювання успішності за кожним завданням з усіх трьох модулів програми зі спецкурсу “Пластична анатомія” на художньо-графічних факультетах педуніверситетів.

Список використаних джерел

1. Барцаи Е. Анатомия для художников / Ене Барцаи. – Будапешт, 1973. – 437 с.
2. Bammes G. Sehen und Verstehen / Gotfried von Bammes. – Berlin: Volk und Wissen Volkseigenen Verlag, 1988. – 374 с.
3. Хогарт Б. Динамическая анатомия для художников / Бёрн Хогарт. – М: АСТ, Астрель, 2001. – 218 с.
4. Барц А. Нариски и зарисовки / Александр Осипович Барц. – М: Искусство, 1970. – 166 с.
5. Дейнека А. Учиться рисовать / Александр Александрович Дейнека. – М., 1962. – 224 с.
6. Клебер Г. Полный курс рисунка обнаженной натуры / Георг Клебер. – М: АСТ, 2004. – 120 с.
7. Рабинович М. Пластическая анатомия и изображение человека на ее основах. / Михаил Цезаревич Рабинович. – М.: Изобразительное искусство, 1985. – 128 с.
8. Сухенко І. Рисунок / Ірина Сухенко – Київ, 2004. – 142 с.

Щербакова Л.А.
Криворізький державний
педагогічний університет

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДО СПЕЦКУРСУ “ТЕХНОЛОГІЯ ЖИВОПИСНИХ МАТЕРІАЛІВ” НА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ПЕДУНІВЕРСИТЕТІВ

Анотація. У статті Щербакової Л.А. “Проблема адаптації кредитно-модульної системи оцінювання до спецкурсу “Технологія живописних матеріалів” на художньо-графічних факультетах педуніверситетів” розглядається питання про методи оцінювання успішності студентів згідно технології виконання конкретних практичних вправ.

Ключові слова: критерії оцінювання, успішність студентів, рейтингове оцінювання, спецкурс.

Анотация. В статье Щербаковой Л.А. “Проблема адаптации кредитно-модульной системы оценивания к спецкурсу “Технология живописных материалов” на художественно-графических факультетах педуниверситетов” рассматривается вопрос о методе оценивания успеваемости студентов согласно технологии выполнения конкретных практических упражнений.

Ключевые слова: критерии оценивания, успеваемость студентов, рейтинговое оценивание, спецкурс.

Annotation. In the article Scherbakovoj L.A. “Problem of adaptation of the credit-module system of evaluation to the special course “Technology of picturesque materials” on the artistic-graphic faculties of pedagogical university” is examined question about the method of evaluation of progress of students in obedience to technology of implementation of concrete practical exercises.

Keywords: evaluation criteria, progress of students, rating evaluation, special course.